

การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนโยบาย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา¹

The development for tourism strategic management proposed policy
of local government organization in Songkhla Lake Basin

อัศวศิริ ลาปีอี^{2,*}

Aussiri Lapie^{2,*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาผู้ข้อเสนอการพัฒนา ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยว โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนใน 3 พื้นที่กรณีศึกษา จำนวนรวม 1,121 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วย SWOT Analysis ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ยุทธศาสตร์การดำเนินงานจะเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์คือ “แหล่งทรัพยากรธรรมชาติล้ำค่าที่ควรอนุรักษ์ ก่อเกิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ด้วยระบบการจัดการท่องเที่ยวที่หลากหลาย” นับเป็นข้อเสนอที่สัมพันธ์กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ควรเป็นผู้ริเริ่มกำหนดนโยบายด้วยความร่วมมือกับชุมชน ควบคู่กับการปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวตามแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พ.ศ. 2560-2579 ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

คำสำคัญ: การพัฒนายุทธศาสตร์ การจัดการท่องเที่ยว ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ABSTRACT

The objectives of this research were surveying to people opinion towards role for tourism management of local government organization in Songkhla Lake Basin and offering the guidance to the development for tourism strategic management policy. A questionnaire used as research tool to collect data by samples were 1,121 from 3 case studies. The data were analyzed by using frequency, mean, standard deviation and SWOT analysis. The results showed that the opinion in overall at the high level. In order to pursue these strategies of

¹ งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ ประเพณีทุนวิจัยยุทธศาสตร์ กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ปีงบประมาณ พ.ศ.2560

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla 90000, Thailand

* Corresponding author, e-mail: sirin.a@hotmail.com

vision tourism was "Natural resources should be preserved, Development of communities and local at southern Gulf of Thailand by diversity of tourism management". The suggestions were that the local government organization should be the innovators to improve the policy on responsibilities by encouraging from community including of the preventing and conserving the natural resources and environmental toward the master plan for Songkhla Lake Basin B. E. 2017-2036 that interchanges these strategies to the practical ways.

Keywords: Development strategic, Tourism management, Songkhla Lake Basin

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวถือเป็นกลไกพัฒนาทางเศรษฐกิจและเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้หลักให้กับประเทศที่สำคัญ โดยจะพบว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรวมถึงนโยบายด้านบริการและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย หรือ Tourism Capital of Asia นั้น มีเป้าประสงค์หลักเพื่อก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมหาศาล แต่อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวกลับส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงประเพณีของคนในท้องถิ่นอย่างมาก (สำเนาวิ เสาวกุล และคณะ, 2550) ทั้งนี้เนื่องมาจากการขยายตัวเชิงปริมาณที่เน้นจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ทางการท่องเที่ยวเพียงมิติเดียว โดยละเลยต่อการเตรียมความพร้อมในการรองรับขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบที่เพียงพอ จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรมเป็นจำนวนมาก (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

จากปรากฏการณ์สำคัญที่สะท้อนปัญหาดังกล่าว จึงนำมาสู่การเชื่อมโยงแผนงานภายใต้แนวคิดการแก้ไขด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างยั่งยืนด้วยการประกาศใช้แผนแม่บทการพัฒนาแหล่งน้ำรายภาค เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่สำคัญซึ่งเชื่อมโยงเป้าหมายหลักในการรองรับการให้บริการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สาธารณสุขพื้นฐานรวมทั้งการพัฒนาเพื่อรองรับให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา อันมีอาณาเขตพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุงและจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น

พบว่า ทรัพยากรที่มีอยู่แต่เดิมได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมากและต่อเนื่องเป็นเวลานาน โดยมิได้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูให้เหมาะสม ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วนำไปสู่ผลกระทบต่องานวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ซึ่งผลที่ตามมาคือแนวโน้มที่ลดลงของจำนวนผู้มาเยือนและรายได้อันเกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระจายตัวทางเศรษฐกิจของพื้นที่หรือรายได้ของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ รวมถึงผลกระทบอันเกิดจากการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากประเด็นปัญหาดังกล่าวคณะรัฐมนตรีจึงมีมติในวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (พ.ศ. 2549-2558) โดยมีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก โดยแผนแม่บทฉบับดังกล่าวได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 5 ยุทธศาสตร์หลัก ประกอบด้วย (กรมเจ้าท่า, 2556, น.1-2) (1) การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพของลุ่มน้ำให้มากที่สุด (2) การใช้ประโยชน์ทรัพยากรลุ่มน้ำแบบบูรณาการและใช้อย่างยั่งยืน (3) การควบคุมและป้องกันมลพิษ (4) การอนุรักษ์ พื้นฟูบูรณะ ศิลปวัฒนธรรม แหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดี ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและศิลปกรรม และ (5) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกสำคัญ ด้วยบริบทการดำเนินงานตามแนวทางการจัดทำแผนแม่บทดังกล่าวนับเป็นกลไก

สำคัญของการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการอย่างเร่งด่วนที่สะท้อนศักยภาพขององค์กรที่เป็นภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่

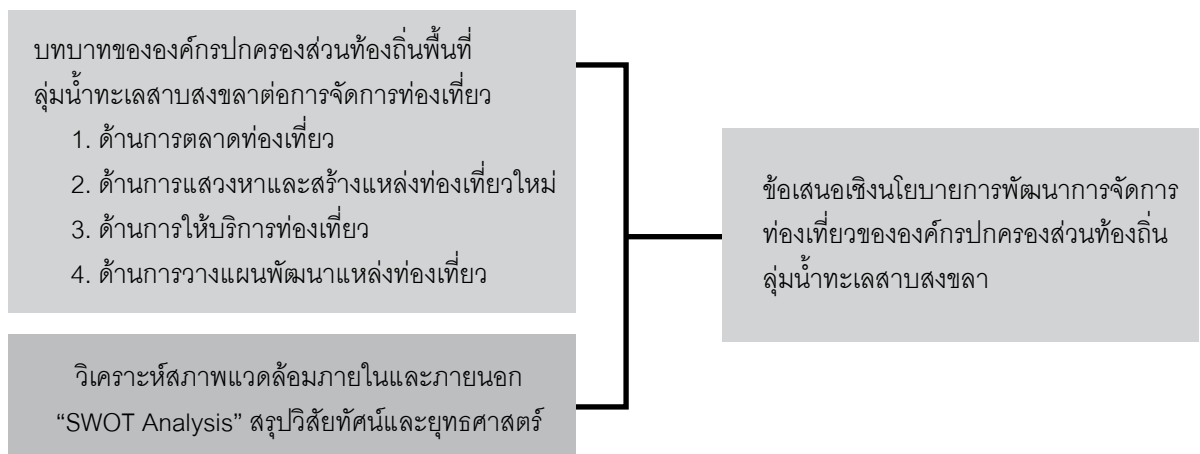
ทั้งนี้ความท้าทายที่มีต่อการจัดการปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้บริบทของการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาในสถานการณ์ปัจจุบันนั้น นอกเหนือการประกาศแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (พ.ศ. 2549-2558) อย่างเป็นรูปธรรมแล้ว การเสริมสร้างกลไกดำเนินงานขององค์กรที่เป็นภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นหน่วยทางการเมืองที่สำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะ รวมทั้งเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดและตอบสนองความต้องการของประชาชนมากที่สุดในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิผล ดังนั้นแนวทางการวิจัยครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับข้อสรุปที่อยู่บนฐานความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งวิเคราะห์แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่การตกผลึกข้อเสนอเชิงนโยบายว่าด้วยการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
2. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสำรวจข้อมูลทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา รวมทั้งการประยุต์องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะด้านการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งได้รับถ่ายทอดจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยรวมทั้งมีการกำหนดแนวทางดำเนินงานสอดคล้องตามมาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่กำหนดโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จำนวน 4 ด้าน ประกอบกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมปัจจัยเกี่ยวข้อง ด้วยเทคนิค SWOT Analysis อันนำมาสู่การพัฒนาวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เพื่อตกผลึกข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยว ด้วยกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา: อัครวิริ ลาปือ และคณะ (2561)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จากการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยความสำคัญของประชาชนในบริบทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการท่องเที่ยวภายใต้การวิจัยครั้งนี้ได้แสดงออกถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการกิจว่าด้วยการจัดทำบริการสาธารณะอย่างแท้จริงผ่านการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ จากพื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษาซึ่งจะใช้เกณฑ์การคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและลักษณะเฉพาะ ประกอบด้วย 1) แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 2) แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ตำบลคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา และ 3) แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ชุมชนทะเลน้อย ตำบลทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยกำหนดแผนการดำเนินงานตามรายละเอียดการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ครั้งนี้ คือประชาชนที่เป็นผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ท่องเที่ยวกรณีศึกษาบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วย 1) พื้นที่ตำบลเกาะยอ จำนวน 4,547 คน 2) พื้นที่ตำบลคลองแดน จำนวน 3,251 คน และ 3) พื้นที่ตำบลทะเลน้อย 8,916 คน รวมประชากรพื้นที่อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง จำนวน 13,814 คน ในขณะที่การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จะกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณทั้ง 3 พื้นที่บริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบ ดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่างพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา รวม 367 คน 2) กลุ่มตัวอย่างพื้นที่ตำบลคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา รวม 356 คน และ 3) กลุ่มตัวอย่างพื้นที่ทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง รวม 389 คน ตามลำดับ รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 1,121 คน

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่สำคัญ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการตลาดท่องเที่ยว 2) ด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 3) ด้านการให้บริการท่องเที่ยว และ 4) ด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อสะท้อนถึงความคิดเห็นที่หลากหลายของประชาชนในพื้นที่กรณีศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ สิ่งพิมพ์วารสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักสำคัญในกระบวนการวิจัยซึ่งสะท้อนถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ค่าสถิติประมวผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยข้อมูลพื้นฐานใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละ สำหรับข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งจะนำข้อมูลดังกล่าวมาสรุปเป็นข้อเสนอเพื่อเข้าสู่กระบวนการวิพากษ์ร่างยุทธศาสตร์ในขั้นต่อไป

การสังเคราะห์ยุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวโดยนำผลวิจัยที่ได้จากการสำรวจในระยะแรกประกอบการพัฒนาร่างยุทธศาสตร์สู่การวิพากษ์เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พร้อมวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพแวดล้อมด้วยเทคนิค SWOT Analysis โดยให้ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนผู้ประกอบการ ตัวแทนชุมชน ร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พร้อมทั้งนำข้อค้นพบดังกล่าวสรุปเป็นแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวเพื่อนำเสนอข้อค้นพบเชิงนโยบายแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา แสดงรายละเอียดข้อมูลตามพื้นที่การศึกษาดังนี้

1.1 ความคิดเห็นของประชาชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ พบว่า ความคิดเห็นภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.76$, S.D. = 1.02) โดยด้านการตลาดท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.90) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.97) ด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ($\bar{X} = 2.69$, S.D. = 1.09) ในขณะที่ด้านการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = 1.13) ตามลำดับ

1.2 ความคิดเห็นของประชาชนพื้นที่ตำบลคลองแดน อำเภอร่อนดี จังหวัดสงขลา ต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยว ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองแดน พบว่า ความคิดเห็นภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.76) โดยด้านการให้บริการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือด้านการตลาดท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.69) ด้านการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.76) ในขณะที่ด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.93) ตามลำดับ

1.3 ความคิดเห็นของประชาชนพื้นที่ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลทะเลน้อย พบว่าความคิดเห็นภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 1.03) โดยด้านการตลาดท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.92) รองลงมา คือ ด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 1.02) ด้านการให้บริการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 1.06) ในขณะที่ด้านการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 1.08) ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยวิธี “SWOT Analysis” สามารถสรุปได้ว่า

1. จุดแข็ง (Strength: S) ได้แก่ การมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสมบูรณ์, เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การจัดการท่องเที่ยวที่หลากหลาย, ความเข้มแข็งของระบบการบริหารงานที่เน้นหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งมีหน่วยงานสนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยีที่มีคุณภาพสูง

2. จุดอ่อน (Weaknesses: W) ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่ขาดการอนุรักษ์อันเนื่องมาจากการขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็ว, ปัญหากลุ่มผู้มีอิทธิพลและความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์, การขาดสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น

3. โอกาส (Opportunities: O) ได้แก่ การเป็นจุดเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างจังหวัดและภูมิภาคอื่น, มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม ทั้งในระดับนโยบาย ระดับพื้นที่รวมทั้งระดับชุมชน, มีชื่อเสียงทั้งระดับชาติและนานาชาติ รวมทั้งการได้รับงบประมาณลงทุนและส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวจำนวนมาก

4. อุปสรรค (Threats: T) ได้แก่ การทับซ้อนขององค์กรภาครัฐ/กฎหมาย รวมทั้งแนวทางการพัฒนาที่ขาดความเป็นเอกภาพ ผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ใกล้เคียง จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสัยทัศน์การจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างต้นดังกล่าวสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาทั้ง 3 พื้นที่ พบว่าวิสัยทัศน์คือ “แหล่งทรัพยากรธรรมชาติล้ำค่าที่ควรอนุรักษ์ ก่อเกิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ด้วยระบบการจัดการท่องเที่ยวที่หลากหลาย”

ในขณะที่การจัดการท่องเที่ยวพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสะท้อนแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) อนุรักษ์พื้นที่ร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ให้ยั่งยืน 2) กำหนดอัตลักษณ์ท้องถิ่นและขยายเครือข่ายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพร้อมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับทุน ศักยภาพและนโยบายทุกระดับแบบบูรณาการ

ทั้งนี้ จากวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ดังกล่าวเน้นเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดกลไกเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับฐานความคิดว่าด้วยบทบาทหน้าที่ตามภารกิจจัดการท่องเที่ยวตามมาตรฐานของขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะศักยภาพในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การตลาดท่องเที่ยว การแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ การให้บริการท่องเที่ยว รวมถึงการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งพัฒนาจากเกณฑ์การวิเคราะห์ศักยภาพและมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 4 ด้าน (เทิดชาย ชวบุรุษ, 2552) ประกอบด้วย 1) ด้านการตลาดท่องเที่ยว 2) ด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 3) ด้านการให้บริการท่องเที่ยว และ 4) ด้านการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พบว่า บทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรบริหารส่วนตำบลคลองแดนและเทศบาลตำบลทะเลน้อย อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการจัดการท่องเที่ยวอันเป็นบทบาทสำคัญประการหนึ่งในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลที่ถึงแม้ว่าจะมีขนาดและบริบทโครงสร้างองค์กรที่ต่างกัน แต่หากพิจารณาถึงภารกิจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 รวมทั้งกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ระบุถึงอำนาจหน้าที่ของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลโดยเฉพาะบทบาท

ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน การสนับสนุนด้านพาณิชย์กรรม รวมถึงการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวซึ่งนับเป็นภารกิจที่มีผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนโดยรวมแล้วนั้น ก็นับเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สะท้อนถึงผลสัมฤทธิ์อื่นนำไปสู่การอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้กระบวนการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกันด้วย ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวจากผลการวิจัยครั้งนี้อาจช่วยขยายข้อสรุปเชิงปฏิบัติการจากการศึกษาของสุธรรม ขนาศักดิ์ (2558) ที่อธิบายว่ากระบวนการจัดทำบริการสาธารณะทุกด้านตามภารกิจรับผิดชอบรวมทั้งระดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกันนั้นจะมีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่แตกต่างกันด้วยอย่างมีนัยสำคัญ

ในขณะที่ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ ซึ่งพบว่าอยู่ในระดับปานกลางนั้น พบว่ามีเงื่อนไขสำคัญจากอุปสรรคบางประการในพื้นที่ตำบลเกาะยอ โดยเฉพาะข้อจำกัดว่าด้วยบทบาทของภาคประชาชนในกระบวนการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นยังไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนับเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่สะท้อนถึงความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ตำบลเกาะยอต่อบทบาทการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังมีอุปสรรคบางประการ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวได้ยืนยันผลการวิจัยของกุลดาร่า เพียรเจริญ และศุภวรรณ ตันตสุทธิกุล (2555) ที่สะท้อนแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ โดยพบว่าการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวจากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ตำบลเกาะยอนั้นจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลโดยเปิดโอกาสให้มีผู้แทนของชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านการประชุมเป็นประจำเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อสะท้อนความต้องการที่เป็นไปในแนวเดียวกัน อันจะส่งผลให้การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยว

ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากการสะท้อนความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโดยวิธี "SWOT Analysis" นั้นสามารถสะท้อนแนวทางการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตามวิสัยทัศน์สู่การพัฒนายุทธศาสตร์เชิงนโยบายได้ด้วยความเห็นชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งเป็นการตกลึกข้อค้นพบที่สอดคล้องกับบริบทสำคัญในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยสะท้อนถึงความสำคัญของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดกลไกการดำเนินงานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับฐานความคิดว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นเชิงบูรณาการซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พ.ศ. 2560-2579 ได้อย่างมีนัยสำคัญด้วย ตามข้อสรุปของของคณะกรรมาธิการ วุฒิสภา และคณะ (2555) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนต้องพิจารณาบนฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญนอกเหนือจากมาตรการเชิงนโยบายที่กำหนดขอบข่ายความรับผิดชอบจึงจะนำไปสู่ประสิทธิผลและสร้างสรรค์รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาให้เกิดความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวตามนโยบายที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาควบคู่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทั้งระบบ อันจะนำไปสู่การสร้างกลไกการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กรมเจ้าท่า. (2556). *ร่างรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการขุดลอกร่องน้ำ ทะเลสาบสงขลา ตอนล่าง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงคมนาคม.
- กุลดารา เพียรเจริญ และ ศุภวรรณ ตันตสุทธิกุล. (2555). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- คณิงภรณ์ วงเวียน และคณะ. (2555). การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนที่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. *วารสารการบริหารและการท่องเที่ยว*, 7(2), น. 86-103.
- เทิดชาย ชวบน้ำรุ่ง. (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำเนาวิเสาวกุล และคณะ. (2550). บทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 3(1), น. 259-275.
- สุธรรม ขนาบศักดิ์. (2558). ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณพ.ศ.2557. *วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 10(1), น. 35-51.

อัศวศิริ ลาปี่อ และคณะ. (2561). การพัฒนาศาสตร์
การจัดการท่องเที่ยวเชิงนโยบายขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. สงขลา:
มหาวิทยาลัยทักษิณ.

Yamane, T. (1970). *Statistics: An Introductory
Analysis*. Tokyo: John Weatherhill.